

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov for Grønland om ekspropriation.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 74) findes i tidenden sp. 2659, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1119).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Søren B. Jørgensen: Ved første behandling udtalte jeg, at den lov, vi her behandler, ville være et godt stykke værktøj i den fremtidige Grønlandspolitik; det var i hvert fald noget i den retning. Det konservative folkeparti har stillet et ændringsforslag, der efter min mening vil forringe loven på afgørende måde. I lovforslaget er det klart konkretiseret i 12 punkter, til hvilke formål der kan eksproprieres på Grønland.

Formanden: Vi må have mere ro i salen.

Søren B. Jørgensen: Jeg må forstå det således, at det konservative folkeparti kan gå med til at ekspropriere ejendom til faktisk alt muligt, når bare det ikke drejer sig om opførelse af nye boliger. Vi er nogle stykker, der ikke kan forstå denne indstilling; det vil jo nemlig sige, at hvis dette ændringsforslag blev vedtaget, kunne det bremse gennemførelsen af en bebyggelsesplan, der efter det af ministeren stilledes ændringsforslag er blevet godkendt af kommunalbestyrelsen. En enkelt mand kan på den måde forsinke udviklingen og hindre, at der bliver opført gode og sunde boliger. Begrundelsen for, at man ønsker dette punkt — § 1, stk. 1, nr. 11 — fjernet, holder efter min opfattelse ikke. For det første kommer man jo ikke uden videre og siger til den pågældende: nu har du at flytte og tage et andet sted hen, for du ligger i vejen. Der er i lovforslaget taget så mange hensyn, at vedkommende i alle til-

fælde vil få en bolig, der svarer til hans familieforhold og hans økonomi.

For det andet — og det er den egentlige begrundelse for det stillede ændringsforslag — fremhæver man, at bestemmelsen strider imod de hidtidige principper i dansk lovgivning. Nu er det ikke bare noget, der utallige gange er sagt fra denne talerstol, men noget, som jeg tror alle medlemmer af dette ting, der har haft fornøjelsen af at være på Grønland og har set forholdene deroppe, anerkender: man kan ikke sammenligne forholdene på Grønland og her i Danmark. Hvis vi i den hidtidige og også i den fremtidige lovgivning for Grønland har haft og har det grundsyn, at man ikke kan gennemføre noget på Grønland, som vi ikke har i den danske lovgivning, så er jeg overbevist om, at udviklingen ikke var kommet så langt, som den trods alt er. I den overvejende del af lovgivningen om Grønland er der taget hensyn til de særlige forhold, og det bør der også gøres i dette tilfælde.

Socialdemokratiet ønsker ikke at medvirke til at hindre gennemførelsen af de kommende bebyggelsesplaner i Grønland, og vi kan derfor ikke stemme for det af det konservative folkeparti stillede ændringsforslag. Vi vil stemme for de to ændringsforslag, som Grønlandsministeren har stillet.

Thestrup: Det konservative folkepartis medlemmer af udvalget har stillet et ændringsforslag om, at § 1, stk. 1, nr. 11, udgår. Den bestemmelse, som vi ønsker skal udgå, er en hjemmel til ekspropriation til opnåelse af tilfredsstillende bebyggelsesforhold og hensigtsmæssig udnyttelse af arealer, der er anvendelige til bebyggelse, når dette er led i en godkendt bebyggelsesplan. Vi begrundet dette med, at vi ikke hidtil her i landet har anerkendt, at man kan ekspropriere til boligformål, og at vi derfor ikke finder det rimeligt at indføre en sådan bestemmelse i Grønland.

Ministeren har så med det øvrige udvalgs tilslutning foreslået en ændring af nr. 11, der lyder sådan:

„Opnåelse af tilfredsstillende bebyggelsesforhold og hensigtsmæssig udnyttelse af arealer, . . . når dette er led i en af vedkommende kommunalbestyrelse og ministeren for Grønland godkendt bebyggelsesplan.“

[Thestrup.]

Som man vil se, er ændringen meget lille, idet der i stedet for ordene „når dette er led i en godkendt bebyggelsesplan“ anvendes ordene „når dette er led i en af vedkommende kommunalbestyrelse og ministeren for Grønland godkendt bebyggelsesplan“.

Det, der gør os meget betænkelige, er de udtalelser, der er i bemærkningerne til lovforslaget om, hvad nr. 11 skal bruges til. Der står følgende:

„Nr. 11, der tillader ekspropriation til opnåelse af tilfredsstillende bebyggelsesforhold og hensigtsmæssig udnyttelse af arealer, skal give hjemmel til at ekspropriere blandt andet boliger til boligbyggeri, uanset om byggeriet skal udføres af det offentlige eller af private, og uanset om den ejendom, der eksproprieres, er en god eller dårlig bolig, og om den er isoleret beliggende eller placeret i et allerede udbygget kvarter.“

Jeg kan ikke sige andet, end at det forekommer mig urimeligt, at vi skal gennemføre en så vidtgående ekspropriationsbestemmelse, som vi ikke har noget tilsvarende til i Danmark. Jeg vil gerne her henvisse til det værk, der på dette område vel er det sidste: professor v. Eybens og professor Thøger Niensens bog: „Fast ejendoms regulering og beskatning“, hvori der på pag. 159 f. f. redegøres for, at byplanlovens § 12 ikke giver nogen adgang til en ekspropriation af denne art. Det udtales udtrykkelig på side 116: det antages ikke, at byplanlovens § 12 indeholder hjemmel til ekspropriation til almindelig fremskaffelse af byggegrunde; for at kommunerne af byplanmæssige hensyn og for at sikre rimelige grundpriser kan være grundselgere.

Det forekommer mig, at det vil være urimeligt at indføre en sådan bestemmelse på Grønland. Jeg kan ikke se andet, end at det netop på Grønland vil komme til at virke særlig hårdt, hvor forholdet jo meget ofte vil være det, at der over for en mand, der sidder i sin egen bolig, og som måske ikke er særlig god til at tale for sine egne forhold, kommer til at stå en kommunalbestyrelse, kommer til at stå den offentlige administration. Det forekommer mig, at man herved kommer ind i et forhold, hvor det meget let får karakteren af, at man fra offentlig side tager alt for lidt hensyn til det enkelte private menneske.

Det er begrundelsen for, at vi ikke har gennemført det her i landet, og jeg kan ikke se rettere, end at vi heller ikke bør gennemføre det på Grønland. Det er utvivlsomt kun i ganske få tilfælde, at en mand vil sætte sig imod, når der bliver tilbudt ham en rimelig pris, at afstå sin ejendom, og i de enkelttilfælde kan jeg ikke se rettere, end at man måtte kunne forhandle sig til rette. Jeg kan ikke se det rimelige i her at gennemføre en tvangsbestemmelse som den foreslåede.

Jeg foreslår derfor, at man stemmer for det af os stillede ændringsforslag og undlader at stemme ved afstemningen over ministerens ændringsforslag under nr. 2.

Holger Hansen: Med dette lovforslag gives der, som det er sagt, et redskab i Grønlands udvikling, som efter venstres opfattelse er nødvendigt — også lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 11, som det ærede medlem hr. Thestrup her beskæftigede sig med, og som jeg også godt vil gøre nogle bemærkninger til.

Venstre kan anbefale det af ministeren for Grønland stillede ændringsforslag, hvorefter en sådan ekspropriation ifølge nr. 11 også kan ske, når dette er et led i en af vedkommende kommunalbestyrelse og ministeren for Grønland godkendt bebyggelsesplan. Jeg har altså den modsatte opfattelse af hr. Thestrups. Jeg mener, at der i ændringsforslaget er en væsensforskel fra den tekst, der stod i lovforslagets oprindelige udformning. Ændringen, som jeg finder meget væsentlig, er den, at der nu placeres et konkret ansvar hos ministeren for Grønland i hvert enkelt tilfælde, og det finder jeg rigtigt, idet vi jo i Grønland ikke har nogen byggelov og ikke har nogen egentlig byplanlovgivning. Vi er altså i den situation, at der er lidt tvivl i disse sager; og derfor mener jeg, det er rigtigt, at der i lovforslaget gives konkret og bestemt adresse på, hvilke offentlige myndigheder der i disse tilfælde har dels den udfarende kraft — det er kommunalbestyrelsen — dels den endelige godkendelse, og den ligger hos ministeren. Jeg er altså tilfreds med dette. Jeg har lidt svært ved at forstå, at hr. Thestrup tør indtage det standpunkt, han gør, over for et land som Grønland, der har en ganske anderledes geografi end Danmarks; og hvor vi ved, at byudvikling adskillige steder er noget over-

[**Følger Hansen.**]

ordentlig kostbart for ikke at sige næsten umuligt at gennemføre, fordi de naturmæssige forhold nu engang er, som de er. Jeg mener, at et lands love må svare til landets forhold. Det er derfor, at venstre på trods af vores synspunkter de samme sager anbelangende henede går ind for dette lovforslag og også går ind for nr. 11. Det er en rigtig bestemmelse, som er nødvendig for en moderne udvikling, ja, i det hele for en udvikling i det grønlandske samfund.

Vi vil altså gerne indstille lovforslaget med de af ministeren foreslåede ændringer til vedtagelse og indstille det af et mindretal, de konservative, stillede ændringsforslag til forkastelse.

Svend Haugaard: Jeg har ikke mange bemærkninger at føje til min omtale ved første behandling, hvor vi gik ind for lovforslaget som helhed.

Jeg tror ikke, det konservative folkeparti helt har forstået de ganske særlige forhold, der gælder for Grønland, hvor der kun er tale om statsjord, hvor det er sådan, at man låner denne statsjord uden afgift, og hvor det er sådan, at de enkelte tilfælde, som også jeg tror der kun kan blive tale om, vil være ødelæggende for planlægningen.

Jeg må derfor anbefale, at man stemmer imod det konservative ændringsforslag og går ind for ministerens ændringsforslag.

Kurt Brauer: Da mit partis ordfører i denne sag, hr. Poul Dam, ikke kan være til stede, skal jeg i hans sted kort meddele, at socialistisk folkeparti indstiller lovforslaget til vedtagelse med de af ministeren stillede ændringsforslag, mens vi vil anbefale at stemme imod det ændringsforslag, der er stillet af det konservative mindretal.

Moses Olsen: I takt med den omfattende byggeaktivitet i Grønland i de senere år er der jo opstået et behov for en klar fremgangsmåde og klare regler ved de ofte nødvendige ekspropriationer i forbindelse med denne bygge- og anlægsaktivitet. På denne baggrund lover jeg min velvillige medvirken til lovforslagets gennemførelse og vil nu fremkomme med ganske få bemærkninger og rejse et par spørgsmål, som efter min

mening har klar forbindelse med denne form for lovgivning i Grønland.

Jeg vil først udtrykke håb om, at de rette myndigheder ved udarbejdelsen af bestemmelser, cirkulærer m. v. vil drage omsorg for, at borgernes interesser bliver varetaget på en fuldt ud tilstrækkelig betryggende måde. Her vil jeg specielt med interesse følge de erfaringer, man vil komme til at indhøste, hvad angår de tidsfrister og varsler, der er indeholdt i lovforslagets §§ 6, 9 og 11.

Hvad specielt angår § 1, stk. 1, nr. 11, der som bekendt omhandler mulighed for ekspropriation til boligformål, kan jeg tilslutte mig den formulering, som er indeholdt i Grønlandsministerens ændringsforslag nr. 2. Generelt mener jeg, at ekspropriation til boligformål i Grønland er i sin orden og nødvendig i visse situationer, og jeg er da også af den opfattelse, at vi ikke behøver at føle os bundet af de specielle danske forhold, hverken på dette eller andre områder.

Efter nærmere overvejelse er jeg kommet til den slutning, at lovforslaget måske havde været bedre uden § 1, stk. 1, nr. 8.

§ 1, stk. 1, nr. 12, skal jeg til slut knytte nogle bemærkninger til. Jeg synes, man kan tænke sig en situation, hvor der eksproprieres til f. eks. mineaktivitet på områder, som er traditionelle fangstområder. Her vil efter min mening rejse sig et spørgsmål om eventuel erstatning til de lokale fangere, og her tænker jeg f. eks. bl. a. på brugsretten til visse lakseørredfjorde og -elve o. lign.

Hvad angår brugsretten til jorden, må man specielt være opmærksom på fåreholdererhvervet. Der kan jo i givet fald opstå konflikter mellem f. eks. mineaktivitet på den ene side og fåreholderinteresser på den anden side. Fåreholderne investerer jo betydeligt i jorden, og det er et spørgsmål, om denne kapitalisering af jorden ikke ændrer noget ved ejerforholdet til jorden. Jeg mener, det vil være yderst betryggende og tilfredsstillende for fåreholdere og fangere, om hele spørgsmålet omkring brugsretten til jorden snarest muligt afklares, idet jeg mener, det er meget uafklaret hidtil.

Som sagt tilsiger jeg min medvirken til lovforslagets gennemførelse med de to af Grønlandsministeren stillede ændringsforslag, og jeg er i min gruppe blevet enig med

[Moses Olsen.]

mig selv om, at jeg vil stemme imod de konservatives ændringsforslag.

Formanden: Jeg henstiller især til salens yderkanter, at man forholder sig mere roligt end hidtil.

Ministeren for Grønland (Knud Hertling): Jeg vil gerne begynde med at sige tak for det udmærkede udvalgsarbejde, der har været udført.

Selvfølgelig havde jeg håbet på, at vi kunne gennemføre lovforslaget i enighed, men medlemmerne fra det konservative folkeparti har altså desværre ikke set sig i stand til at godkende lovforslaget som helhed.

Jeg forstår godt de bevæggrunde, der ligger bag de konservatives modstand mod forslaget om ekspropriationsmulighed af boliger til boligformål. Men jeg havde samtidig håbet på, at man havde været i stand til at se lidt mere bort fra de ganske specifikke danske forhold med den private ejendomsret til jorden, som vi jo ikke har i Grønland, altså at man havde været i stand til at se de meget store forskelle, der er mellem Danmark og Grønland også på dette område.

Men jeg forstår, at hr. Thestrup og de andre medlemmer fra det konservative folkeparti i udvalget har ønsket i og for sig på forhånd at gardere sig imod et eventuelt forslag om ekspropriationsmulighed af boliger til boligformål her i landet. Det må jeg godkende, det er en politisk beslutning, som er truffet i gruppen, og jeg ser det mere som en generel end som en speciel modstand imod dette lovforslag.

Jeg var i og for sig glad for, at hr. Thestrup ikke brugte nogen af de begrundelser, som jeg har læst i et af bladene. Da hr. Thestrups modstand kom frem offentligt, skrev et af bladene, at modstanden skyldtes et specielt hensyn til den grønlandske befolkning. Jeg har tygget lidt på denne argumentation og har fundet ud af, at det egentlig er en ganske sjov ting, at det oprindelige forslag om denne mulighed kom frem fra Grønlands landsråd, medens Erling Høegh sad som formand for landsrådet. Nu er Erling Høegh for nylig blevet medlem af det konservative folkepartis hovedbestyrelse, og jeg

kan så se, at der i dette tilfælde straks er modstrid mellem det nye medlem af det konservative folkepartis hovedbestyrelse og den øvrige hovedbestyrelse. Dette forslag stammer som sagt oprindeligt fra den tidligere landsrådsformand, Erling Høegh, og jeg kan tænke mig, at hr. Thestrup ikke rigtig har haft mulighed for at konferere med Erling Høegh om dette spørgsmål for at høre, hvad særlige grønlandske forhold kan tvinge os til at gøre.

Thestrup: Det er for så vidt rigtigt, at hensynet til lovgivningen her i landet har spillet en rolle for os. Vi har altid været meget på vagt over for, om man en dag skulle finde på og give adgang til at ekspropriere boliger til boligformål her i landet.

Men det er også, fordi det forekommer os, at der også i Grønland må være ganske lignende hensyn som dem, der gælder i Danmark, der gør, at man ikke kan tillade dette. Jeg kan ikke se det rimelige i, at man skulle kunne tage det ene menneskes bolig, sætte ham ud af den og lade en anden få boligen. Lad så være, at man bygger om osv., men når alt kommer til alt, sker der dog det, at man fra det offentliges side sætter det ene menneske ud af boligen og sætter det andet ind, jeg havde nær sagt nogenlunde efter forgodtbefindende.

Jeg kan berolige Grønlandsministeren med, at jeg har talt med Erling Høegh om sagen, og jeg har indtryk af, at han meget vel forstår de synspunkter, som jeg her er gået ind for, og at han er enig med mig i dem. Jeg kan heller ikke se andet, end at det er synspunkter, der både gælder i Danmark og i Grønland, og jeg vil i alt fald holde på, at de er lige så nødvendige at opretholde i Grønland, som de er i Danmark.

Ministeren for Grønland (Knud Hertling): Jeg vil godt lade det rent følelsesmæssige træde lidt i baggrunden i denne diskussion, for som hr. Thestrup ved, har vi på en anden måde sikret de mennesker, hvis boliger vi bliver nødt til at ekspropriere — det bliver jo meget få tilfælde, vi kommer til at opleve — at de kan få en anden boligmulighed. I lovforslaget står der udtrykkeligt, at en sådan form for ekspropriation ikke må ske, før man har sikret den pågældende fa-

[Ministeren for Grønland.]

milie og den anden boligmulighed, og jeg tror, der ligger en sådan sikkerhed dér, som i og for sig ikke findes andre steder.

Jeg hørte godt, at hr. Thestrup i første omgang sagde, at det ville være bedre, hvis vi fortsat kunne forhandle os til rette med de enkelte ejere af husene, som vi hidtil har gjort. Dertil vil jeg gerne sige, at da jeg havde samråd med udvalget, fremkom jeg med forskellige eksempler på folk, der har udnyttet denne situation og har sikret sig meget store erstatningsbeløb, før de gav sig, og det er netop også for at undgå denne fordyrelse i samfundsøkonomien, at vi har ønsket at få denne lovhjæmmel.

(Kort bemærkning).

Thestrup: Det er jo ikke således, at den, der får eksproprieret en ejendom og får udbetalt erstatning for den her i landet, ikke også er i stand til at købe en anden eller skaffe sig en anden bolig. Men det er selve det princip, at man kan sætte det ene menneske, der har en bolig, ud af denne og sætte en anden ind, vi vender os imod: Jeg kan ikke se, at der er noget rimeligt i dette princip, og jeg ville mene, det lige så vel må være gældende i Grønland, som det er gældende her.

Ministeren for Grønland (Knud Hertling): Jeg kan til slut nøjes med at konstatere, at der er forskel i forståelsen af dette princip hos hr. Thestrup og mig.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes med 108 stemmer mod 27.

Ændringsforslag nr. 2, § 1, således ændret, §§ 2-16, ændringsforslag nr. 3 og § 17, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af byggeloven. (Om partikelforurening, bevægelseshæmmede m. v.).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 119) findes i tidenden sp. 3189, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1139).

Der var ikke stillet ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af boligministeren:

Til § 2.

Paragraffen affattes således:

„Loven træder i kraft den 1. juli 1972.“

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af byggelov for staden København.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 120) findes i tidenden sp. 3189, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1134).

Der var ikke stillet ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af boligministeren:

Til § 2.

Paragraffen affattes således:

„Loven træder i kraft den 1. juli 1972.“

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af byggeloven. (Om partikelforurening, bevægelseshæmmede m. v.).